

Posudek diplomové práce Heleny ŠVRČKOVÉ

Deutsch geschriebene Texte der ausgewählten Repräsentanten der tschechischen nationalen Wiedergeburt des 19. Jahrhunderts unter dem Aspekt der historischen Linguistik (Německy psané texty vybraných představitelů českého národního obrození 19. století z pohledu historické lingvistiky. – German Texts by some Representatives of National Revival in the Czech Lands of the 19th Century, because of Aspects of Historical Linguistics).

Praha 2012, 84 stran + přílohy

Posuzovaná diplomová práce tematicky představuje další z příspěvků k výzkumu německého jazyka v českých zemích; vychází přitom z textového materiálu z 1. pol. 19. stol., který nebývá z důvodu relativně stabilní povahy jazyka tradičně vyhledáván historiolingvisty pro jejich výzkum. Tato skutečnost ale neubírá na významu prací zaměřených na toto období, a to s ohledem na ucelení pohledu na proměny a povahu německého jazyka v průřezu jeho celého vývoje v německy mluvících zemích i jejich okrajových oblastech, kam české země historicky patří.

Struktura diplomové práce, ve které autorka sledovala na vybraných textech představitelů doby českého národního obrození K. A. Vinařického, P. J. Šafaříka a F. Palackého vybrané jazykově-historické aspekty vyplývající z druhu analyzovaných textů a z doby jejich vzniku, vykazuje logicky navazující sled dvou základních oddílů: První část opírající se o poznatky ze sekundární literatury je věnována historickému pozadí (kap. 2) s pojednáním o základních otázkách národního hnutí (kap. 2), s přihlédnutím k situaci v českých zemích (kap. 2.2, 2.3), a o roli jazyka v procesu formování novodobých národů (kap. 3), zvláště v oblasti školství (kap. 3.3); stěžejní část práce pak představuje rozbor textového materiálu, kterému předcházejí stručné medailony všech tří autorů analyzovaných dokumentů (kap. 4); rozbor textů se soustředí na následující hlediska: na okolnosti vzniku zkoumaného pramenného materiálu (kap. 5.2), na textologické aspekty související s druhem textů a jejich textovými specifiky (kap. 5.3) a na lexikální stránku textů (kap. 5.4) vyplývající

z doby jejich vzniku (tzn. národního obrození) a obsahu (tzn. problematiky školství). Závěrečné kapitoly obsahují vedle shrnutí výsledků dílčích analýz (kap. 6) a resumé v češtině a angličtině (kap. 7 a 8) také seznam literatury s podstatnou částí bibliografie k danému tématu (kap. 9) a přílohy s kopiemi a přepisy analyzovaných dokumentů do latinky.

Z předkládané diplomové práce zřetelně vyplývá zájem diplomantky o zkoumanou problematiku, který dokládá m. j. propojení teoretické a praktické práce s dobovými texty; tato provázanost spočívá v rozboru vybraných historiolingvistických aspektů a v edici textů, při které autorka z důvodů filologického zkoumání postupovala metodou transliterace. Zároveň je třeba zdůraznit význam interdisciplinární povahy tématu, které osloví nejen germanisty, ale i bohemisty, historiky a odborníky na didaktiku a pedagogiku. Při plnění svého diplomního úkolu se autorka seznámila se základní odbornou literaturou a odpovídajícím způsobem ji využila zejména v popisu historického pozadí a problematiky národních hnutí, a to včetně – až na výjimky (str. 47) – řádných odkazů. Přesto zde postrádala posuzovatelka přesně stanovený cíl práce: autorka se v úvodu soustředila na popis tématu, postup a metody práce a v závěru shrnula výsledky; otázka, za jakým účelem práce vzniká, tak zůstala nezodpovězena.

Z hlediska metodologického je třeba kladně ohodnotit přesné vymezení kritérií pro výběr výchozího pramenného materiálu (zvl. druh textu, doba vzniku a jazyk textů) a volbu analyzovaných rovin textu – pragmalingvistické, textologické a lexikální – která jsou z pohledu posuzovatelky specifická pro zvolený druh textu. Z hlediska okolností vzniku textů a volby jazyka by bylo třeba zdůraznit jejich podmínění okolnostmi fáze B českého národního obrození (viz M. Hroch), která je spojená s obdobím tzv. národní agitace, kdy šlo o propagaci myšlenky práva nevládnoucí etnické skupiny na stejné atributy jako existující národy. V této době proniká český jazyk do publicistiky a literární tvorby, nikoli do odborného jazyka, který shledáváme ve zkoumaných textech. K tomu uvádí M. Hroch (1999, str. 66): „Požadavek vlastní národní vědy mohla formulovat teprve národní společnost, v níž byli vysokoškolští vzdělanci dostatečně zastoupeni, a která vytvořila vědecké instituce.“ Svou roli při volbě jazyka textů sehrál také – jak autorka správně uvádí –

adresát. Tyto okolnosti potvrzuje také volba jazyka u prací vybraných obrozenců uvedených v jejich medailonech. Co se týče textologického a lexikálního rozboru, působí druhý jmenovaný vyváženěji a systematictěji; dílčí nejasnost zde zůstává pouze u zdroje/zdrojů výkladu lexémů z oblasti školství (str. 57 ff). U textologického rozboru, který je z podstatné části zaměřen na obranu jazyka jako druh textu (včetně historického exkurzu), by posuzovatelku zajímalo, co diplomantka chápe pod pojmem „außersprachliche und innersprachliche textologische Merkmale“, protože v rozboru je v tomto oddíle zohledněn pouze jeden z nich a to ještě ne v celé šíři. V této souvislosti by při obhajobě diplomové práce posuzovatelku dále zajímaly příklady jazykových prostředků, kterými by autorka mohla doložit v práci jen okrajově zmíněné funkce analyzovaných textů (viz práce K. Brinkera). Další otázky se týkají pojmu „Literatursprache“ a jejího pojetí na str. 3 a 8, které by bylo třeba ozřejmit, a významu analyzovaných textů v kontextu školství v českých zemích doby národního obrození, s přihlédnutím k jiným osobnostem 19. století, které se na řešení jazykové situace ve školství v českých zemích podílely.

Co se týče formálního zpracování, odpovídá text posuzované práce z podstatné části úrovni diplomových prací. Je ovšem třeba poukázat na nedůslednost v německých a českých místních názvech (str. 14 a 22). Po jazykové stránce se v textu se objevují ortografické chyby (např. str. 18, 21, 22, 26), chyby v deklinaci substantiv (např. str. 3, 4, 24, 25, 27, 28, 73) a adjektiv (např. str. 22), předložkových vazbách (např. str. 27), plurálu substantiv (např. str. 17, 23) a ve slovesných tvarech (např. str. 7, 17); za připomenutí stojí také rozdíl v užití „Habsburger“ jako součást kompozita a „habsburgisch“ jako samostatného adjektiva.

Závěr: Diplomová práce Heleny ŠVRČKOVÉ odpovídá požadavkům kladeným na práci tohoto typu, a proto ji d o p o r u č u j i k obhajobě.